

Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
NILSA WAHLA,
predstavljeni 17. januarja 2019¹

Zadeva C-706/17

**Achema AB
Orlen Lietuva AB
Lifosa AB**

proti

**Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija (VKEKK),
ob udeležbi
Lietuvos Respublikos energetikos ministerija,
BALTPPOOL UAB**

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (vrhovno upravno sodišče, Litva))

„Državna pomoč – Pojem ‚državna sredstva‘ – Selektivnost – Vplivi na trgovino –
Izkrivljanje konkurence – Storitve splošnega gospodarskega pomena v elektroenergetskem sektorju –
Pogoji iz sodbe Altmark“

1. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (vrhovno upravno sodišče, Litva) s svojimi vprašanji v bistvu sprašuje, ali je treba nekatere vidike litovske sheme za zagotavljanje storitev v javnem interesu (v nadaljevanju: SJI) v elektroenergetskem sektorju in njenega mehanizma financiranja (v nadaljevanju: shema SJI) šteti za državno pomoč v smislu člena 107(1) PDEU.

2. Sodišče ima v tej zadevi priložnost, da natančneje opredeli svojo sodno prakso zlasti glede pojma „državna sredstva“ ter pogojev, ki so določeni v sodni praksi in izhajajo iz sodbe Sodišča z dne 24. julija 2003, Altmark Trans in Regierungspräsidium Magdeburg (v nadaljevanju: sodba Altmark)².

I. Pravni okvir

A. Litovsko pravo

3. Po navedbah predložitvenega sodišča so upoštevne določbe nacionalnega prava določene v naslednjih pravnih instrumentih, kot so veljali v času dejanskega stanja: Elektros energijos įstatymas, n° VIII 1881 (litovski zakon št. VIII 1881 o električni energiji) z dne 20. julija 2000; Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo n° XI 1375 (litovski zakon št. XI 1375 o energiji iz obnovljivih virov) z dne 12. maja 2011; Lietuvos Respublikos elektros energetikos sistemos integracijos į Europos elektros energetikos sistemas įstatymas Nr. XI 2052 (litovski zakon št. XI 2052 o vključitvi elektroenergetskega sistema v evropske elektroenergetske sisteme) z dne

¹ Jezik izvirnika: angleščina.

² C-280/00, EU:C:2003:415.

12. junija 2012; Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 2, 11, 13, 14, 16, 20, 21 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. XII 169 (litovski zakon št. XII 169, s katerim se izvaja zakon o spremembi in dopolnitvi členov 2, 11, 13, 14, 16, 20 in 21 zakona o energiji iz obnovljivih virov) z dne 17. januarja 2013 ter pravni ukrepi za izvajanje teh zakonov, vključno z Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo Nr. 916 dėl viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo (uredba vlade št. 916 o odobritvi pravilnika o zagotavljanju javnih storitev v elektroenergetiskem sektorju) z dne 18. julija 2012 in Vyriausybės Nutarimas Nr. 1157 „Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administravimo tvarkos aprašas“ (uredba vlade št. 1157 o odobritvi pravilnika o upravljanju finančnih nadomestil za javne storitve v elektroenergetiskem sektorju) z dne 19. septembra 2012 (v nadaljevanju: zadevna nacionalna zakonodaja).

4. Določbe navedenih pravnih instrumentov, kolikor so upoštevne za obravnavani postopek, bodo povzete v točkah od 12 do 15 v nadaljevanju.

II. Dejansko stanje, postopek in vprašanja za predhodno odločanje

5. Tožeče stranke iz postopka v glavni stvari – Achema AB, Orlen Lietuva AB in Lifosa AB (v nadaljevanju: Achema in drugi) – so družbe, ki so registrirane in delujejo v Republiki Litvi ter med drugim upravljajo obrate za soproizvodnjo toplote in električne energije. Električno energijo, proizvedeno v teh obratih, porabijo za lastne potrebe ali jo dobavijo drugim podjetjem. Navedene družbe električno energijo tudi kupujejo od neodvisnih dobaviteljev, ki delujejo v Litvi.

6. V skladu z upoštevno nacionalno zakonodajo so družba Achema in drugi, kot vsi drugi porabniki električne energije, morali plačati določen znesek za SJI, ki so jim bile zagotovljene v letu 2014.

7. Družba Achema in drugi so pri Vilniaus apygardos administracinis teismas (regionalno upravno sodišče v Vilni, Litva) vložili tožbe za razglasitev ničnosti točk od 1.2 do 1.4, 1.7, 2 in 3 sklepa litovske nacionalne komisije za nadzor energije in cen (v nadaljevanju: NKNEC) z dne 11. oktobra 2013 (kakor je bil spremenjen s sklepom št. O3-704 z dne 22. novembra 2013) (v nadaljevanju: izpodbijani sklep). V izpodbijanem sklepu je NKNEC določila skupni znesek dolgovanih denarnih sredstev za leto 2014 za elektroenergetska podjetja, ki zagotavljajo SJI (v nadaljevanju: ponudniki SJI) (točka 1), in ceno SJI za litovske (končne) odjemalce električne energije, vključno s tožečimi strankami (točki 2 in 3).

8. Navedeno sodišče je s sodbo z dne 9. februarja 2016 tožbe, ki so jih vložili družba Achema in drugi, zavrnilo kot neutemeljene.

9. Družba Achema in drugi so zoper to sodbo vložili pritožbe pri Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (vrhovno upravno sodišče, Litva). To sodišče, ki dvomi o pravilni razlagi upoštevni določb prava Unije, je prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„Ali je treba zakonodajni okvir za [shemo SJI] – ki je določen [z zadevno nacionalno zakonodajo] – kot je veljal leta 2014, oziroma njegov del šteti za državno pomoč (shema državne pomoči) za namene člena 107(1) [PDEU]? Poleg tega pa še ta vprašanja:

- ali je treba člen 107(1) PDEU v okoliščinah, kot so te v obravnavani zadevi, razlagati tako, da se denarna sredstva za SJI štejejo za državna sredstva?
- ali je treba člen 107(1) PDEU razlagati tako, da se primer, ko morajo upravljavci omrežja (podjetja) električno energijo od proizvajalcev električne energije kupiti po fiksni ceni (tarifi) in/ali izravnati električno energijo, izgube, ki jih zaradi te obveznosti upravljavci omrežja utrpijo, pa se nadomestijo z denarnimi sredstvi, ki jih je morebiti treba šteti za državna sredstva, ne šteje za pomoč, ki se proizvajalcem električne energije dodeli iz državnih sredstev?

- ali je treba člen 107(1) PDEU razlagati tako, da se v okoliščinah, kot so te v obravnavani zadevi, za selektivno in/ali zmožno prizadeti trgovino med državami članicami šteje ta podpora: podpora podjetju, ki izvaja projekt strateškega pomena, kot je projekt NordBalt; podpora podjetjem, ki so v določenem obdobju zadolžena za zagotavljanje zanesljivosti oskrbe z električno energijo; podpora za nadomestitev izgub, ki odražajo razmere na trgu in jih dejansko nosijo osebe, kot so obravnavani razvijalci fotovoltaičnih sončnih elektrarn, ker država ni hotela izpolniti prevzetih zavez (zaradi nacionalnih regulativnih sprememb); podpora podjetjem (upravljavcem omrežja), namenjena nadomestitvi dejanskih izgub, ki so jih utrpela zaradi izpolnjevanja obveznosti, da po fiksni ceni kupijo električno energijo od proizvajalcev električne energije, ki zagotavljajo SJI, in izravnavajo električno energijo?
- ali je treba člen 107(1) PDEU v povezavi s členom 106(2) PDEU razlagati tako, da se v okoliščinah, kot so te v obravnavani zadevi, za obravnavano shemo SJI (ali njen del) šteje, da izpolnjuje merila iz odstavkov od 88 do 93 sodbe Sodišča [v zadevi Altmark]?
- ali je treba člen 107(1) PDEU razlagati tako, da se v okoliščinah, kot so te v obravnavani zadevi, za shemo SJI (ali njen del) šteje, da izkrivlja ali bi lahko izkrivljala konkurenco?“

10. V tem postopku so pisna stališča predložile družbi Achema in Baltpool, litovska vlada ter Komisija. Na obravnavi 6. novembra 2018 so stališča tudi ustno predstavile.

III. Analiza

11. Zdi se mi, da je pred preučitvijo posebnih vprašanj, ki se postavljajo v tem postopku, koristno na kratko predstaviti ključne vidike litovske sheme SJI v elektroenergetskem sektorju, kot jo je obrazložilo predložitveno sodišče, in nato podati še nekaj uvodnih ugotovitev.

A. Litovska shema SJI

12. Po navedbah predložitvenega sodišča so SJI v bistvu storitve, ki se zagotavljajo – oziroma dejavnosti, ki se opravljajo – v javnem interesu v skladu z zadevno nacionalno zakonodajo. V obdobju, upoštevnem za ta postopek, so SJI med drugim vključevale: proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov energije in njeno izravnavo; proizvodnjo električne energije v soproizvodnji v obratih za soproizvodnjo toplote in električne energije, kadar ti obrati toploto dobavljajo sistemom daljinskega ogrevanja, prihranki primarne energije pa so taki, da je soproizvodnjo toplote in električne energije mogoče šteti za učinkovito; proizvodnjo električne energije v navedenih obratih, v katerih je proizvodnja električne energije potrebna za zagotavljanje zanesljivosti oskrbe z električno energijo; izvajanje strateških projektov v elektroenergetskem sektorju za izboljšanje zanesljivosti oskrbe z energijo z izgradnjo povezovalnih daljnovodov do elektroenergetskih sistemov drugih držav in/ali s povezovanjem elektroenergetskih sistemov Republike Litve z elektroenergetskimi sistemi drugih držav članic (kot je na primer projekt medsistemske električne povezave med Litvo in Švedsko (znan tudi kot NordBalt)) ter razvoj projekta v zvezi s fotovoltaičnimi sončnimi elektrarnami.

13. Pristojni litovski javni organi v skladu s postopkom, določenim z zakonom, vsako leto določijo ponudnike SJI, opredelijo obseg SJI ter predpišejo pogoje za zagotovljeno nadomestilo za SJI in znesek nadomestila. Vsi odjemalci električne energije plačujejo ceno SJI v znesku, ki ga določi NKNEC, na podlagi količine električne energije, ki jo dejansko porabijo za lastne potrebe. Plačilo cene SJI je bodisi vključeno v ceno kupljene električne energije bodisi se upravljavcem omrežja plača posebej.

14. Litovski upravljavci elektroenergetskega omrežja denarna sredstva, pobrana od odjemalcev električne energije (v nadaljevanju: denarna sredstva za SJI), prenesejo upravljavcu denarnih sredstev za SJI, to je družbi Baltpool UAB, ki je pravna oseba zasebnega prava pod državnim nadzorom. Družba Baltpool nato v skladu s postopkom, ki ga določa zakon, plača ponudnikom SJI za njihove storitve. Družba Baltpool se ne financira iz državnega proračuna; njeni upravni stroški se prav tako krijejo z denarnimi sredstvi za SJI.

15. Denarna sredstva za SJI se ne morejo uporabiti za druge namene kot za plačilo zagotavljanja SJI in niso del državnega proračuna. Neporavnani zneski odjemalcev, ki ne plačajo cene SJI, se izterjajo v skladu s splošnim postopkom za civilne zadeve. Ti odjemalci ne odgovarjajo v skladu s pravili javnega prava.

B. Uvodne ugotovitve

16. Ob upoštevanju navedenega je treba naprej poudariti, da je vloga Sodišča – kadar odloča o predlogu za sprejetje predhodne odločbe – da nacionalnemu sodišču pojasni vsebino upoštevnihih pravil prava Unije, da bi mu omogočilo pravilno uporabo teh pravil za dejansko stanje, o katerem odloča, ne pa da jih uporabi samo, predvsem ker ni nujno, da ima Sodišče za to na voljo vse potrebne podatke.³ V zvezi s tem je Sodišče že večkrat odločilo, da so nacionalna sodišča pooblaščená za razlago in uporabo pojma „državna pomoč“ in da morajo ta sodišča v postopkih, ki tečejo pred njimi, preveriti, ali so izpolnjene zahteve iz člena 107(1) PDEU.⁴

17. Ta „delitev pristojnosti“ med Sodiščem in nacionalnimi sodišči je poglobitnega pomena. V zadevi, kot je obravnavana, še toliko bolj: nacionalni okvir, ki se uporablja v postopku v glavni stvari, je precej zapleten in vključuje različne ukrepe, ki bi, vsaj potencialno, lahko bili upoštevni v okviru člena 107(1) PDEU. Poleg tega nacionalno sodišče pri nekaterih vprašanjih Sodišče sprašuje o vidikih, ki so predvsem dejanski in precej tehnični, pri čemer Sodišče v bistvu prosi, naj potrdi njegovo analizo. Vendar Sodišče, kot je na obravnavi pravilno opozorila družba Baltpool, nima podatkov in drugih informacij o dejanskem stanju, ki jih potrebuje, da potrdi ali ovrže predhodne ugotovitve nacionalnega sodišča. V zvezi s temi vidiki bo torej končno odločitev moralo sprejeti nacionalno sodišče ob upoštevanju napotkov Sodišča glede pomena in področja uporabe člena 107(1) PDEU.

18. Dalje, morda bi bilo tudi koristno poudariti, da morajo biti v skladu z ustaljeno sodno prakso za opredelitev kot „državna pomoč“ v smislu člena 107(1) PDEU izpolnjeni vsi pogoji iz te določbe. Prvič, ukrep mora biti državni ali iz državnih sredstev. Drugič, ukrep mora biti tak, da lahko prizadene trgovino med državami članicami. Tretjič, pomeniti mora selektivno prednost za upravičenca. Četrtrič, biti mora tak, da izkrivlja konkurenco ali bi jo lahko izkrivljal.⁵

19. Zdaj se bom posvetil analizi pravnih vprašanj, ki se zastavljajo z vprašanji za predhodno odločanje.

C. Prvo vprašanje

20. Prvo postavljeno vprašanje se nanaša na prvi pogoj iz točke 18 zgoraj. Predložitveno sodišče s tem vprašanjem sprašuje, ali je treba člen 107(1) PDEU razlagati tako, da bi se sredstva, kot so denarna sredstva SJI, morala šteti za državna sredstva.

21. Menim, da je treba na to vprašanje odgovoriti pritrdilno.

³ Glej v tem smislu sklepne predloge generalnega pravobranilca N. Jääskinena v zadevi Vent De Colère in drugi (C-262/12, EU:C:2013:469, točka 24 in navedena sodna praksa).

⁴ Glej v tem smislu sodbi z dne 5. oktobra 2006, Transalpine Ölleitung in Österreich (C-368/04, EU:C:2006:644, točka 39), in z dne 11. novembra 2015, Klausner Holz Niedersachsen (C-505/14, EU:C:2015:742, točka 22).

⁵ Glej sodbo z dne 21. decembra 2016, Komisija/Hansestadt Lübeck (C-524/14 P, EU:C:2016:971, točka 40 in navedena sodna praksa).

22. Najprej je treba opozoriti, da morajo biti v skladu z ustaljeno sodno prakso prednosti, da bi jih lahko opredelili kot pomoči v smislu člena 107(1) PDEU, dodeljene neposredno ali posredno iz državnih sredstev in pripisljive državi.⁶

23. V obravnavani zadevi ni sporno, da ukrepi, ki naj bi bili domnevno pomoč, izhajajo iz zakonodajnih in regulativnih ukrepov, ki so jih sprejeli litovski organi. Navedene ukrepe je zato mogoče *pripisati državi*.

24. Pravo vprašanje pa je, ali ti ukrepi vključujejo *državna sredstva* v smislu člena 107(1) PDEU.

25. Pojem „državna sredstva“ nedvomno zajema vsa finančna sredstva, ki jih lahko država uporabi za pomoč podjetjem: to ne zajema le denarnih sredstev, ki prihajajo neposredno ali posredno iz javne blagajne ali prihodkov, ki se jim država odpove, temveč tudi sredstva, ki so, kljub temu da niso trajno v državni blagajni, stalno pod javnim nadzorom.⁷ Zadnjenavedena sredstva so preprosto rečeno sredstva, ki so, čeprav izvirajo od posameznikov, pobrana s strani države, v njenem imenu ali na podlagi državnega ukrepa in so na voljo pristojnim nacionalnim organom, ki odločajo o njihovi končni uporabi.

26. Zdi se, da denarna sredstva za SJI v okviru litovske sheme SJI spadajo med tovrstna sredstva.

27. Denarna sredstva za SJI so od trenutka, ko so pobrana od odjemalcev električne energije, do njihove porazdelitve med ponudnike SJI pod javnim nadzorom. Storitve, ki jih je treba v določenem letu šteti za SJI, namreč opredelijo javni organi, ki izberejo tudi podjetja, ki jih bodo zagotavljala. Znesek, ki se za SJI zaračuna odjemalcem električne energije, prav tako določi javni organ, to je NKNEC. Denarna sredstva za SJI, ki jih poberejo upravljavci elektroenergetskega omrežja, se prenesejo družbi Baltpool, ki je, čeprav je pravna oseba zasebnega prava, pod državnim nadzorom. Družba Baltpool prejeta sredstva upravlja tako, da jih porazdeli med ponudnike SJI v skladu z zakonsko določenimi merili, del pa jih zadrži za kritje svojih upravnih stroškov. Celoten življenjski cikel sredstev za SJI je torej strogo reguliran.

28. Položaj v obravnavanem postopku je zato treba razlikovati od položaja, ki ga je Sodišče preučilo v drugih zadevah, kot sta PreussenElektra⁸ in ENEA⁹, ki sta se prav tako nanašali na nacionalne sheme podpore za obnovljive vire energije. V navedenih zadevah je Sodišče presodilo, da zgolj obveznost odkupa električne energije po ceni, ki je lahko višja od običajne tržne cene, ki jo država nalaga zasebnim podjetjem, ne pomeni državne pomoči v smislu člena 107(1) PDEU. V navedenih zadevah je bilo odločilno to, da za razliko od zadevne sheme SJI ni šlo za mehanizem financiranja, ki ga upravlja država. Nista vključevali pobiranja in porazdelitve denarnih sredstev, plačanih s strani odjemalcev električne energije, ki bi ju lahko kakor koli nadzirala država.

29. Litovske sheme SJI prav tako ni mogoče primerjati z ukrepi, ki jih je Sodišče preučilo v zadevah Pearle in drugi¹⁰ ter Doux Élevage¹¹.

30. Sodišče je v navedenih zadevah, kljub temu da so bili finančni prispevki, naloženi nekaterim podjetjem, zakonsko določeni ter sta jih pobirala in upravljala subjekta, ki jima je država podelila določena pooblastila, še vedno menilo, da zadevni ukrepi ne spadajo na področje uporabe člena 107(1) PDEU. Vendar pa je v obeh zadevah subjekt, ki je upravljal sredstva, služil le kot instrument za

6 Glej sodbo z dne 27. junija 2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania (C-74/16, EU:C:2017:496, točka 74 in navedena sodna praksa).

7 Glej sodbo z dne 19. decembra 2013, Association Vent De Colère! in drugi (C-262/12, EU:C:2013:851, točka 21 in navedena sodna praksa).

8 Sodba z dne 13. marca 2001, PreussenElektra (C-379/98, EU:C:2001:160).

9 Sodba z dne 13. septembra 2017, ENEA (C-329/15, EU:C:2017:671).

10 Sodba z dne 15. julija 2004, Pearle in drugi (C-345/02, EU:C:2004:448).

11 Sodba z dne 30. maja 2013, Doux Élevage in Coopérative agricole UKL-ARREE (C-677/11, EU:C:2013:348).

pobiranje in razdeljevanje sredstev, namenjenih dejavnostim, ki so jih iz poslovnega interesa izvajala prav podjetja, ki so morala plačevati prispevke.¹² Obvezni prispevki so bili tako uvedeni na pobudo zasebnih podjetij, ki so tudi odločala o njihovi končni uporabi. Ne v zadevi Pearle in drugi ne v zadevi Doux Élevage pobranih denarnih sredstev ni bilo treba uporabiti v skladu z navodili javnih organov ali za doseg cilja v javnem interesu, ki so ga določili ti organi.¹³

31. Nasprotno pa družbe Baltpool v skladu z zadevno nacionalno zakonodajo nikakor ni mogoče šteti za „instrument“, ki deluje po navodilih subjektov, ki morajo plačevati prispevke, ali je namenjen uresničevanju njihovega poslovnega interesa. Družba Baltpool pobrana sredstva namreč uporablja za namene, ki jih določi država. Upravičenci do subvencioniranih dejavnosti z gospodarskega vidika niso hkrati subjekti, ki financirajo podporne ukrepe. Zato se sredstva prenesejo od odjemalcev k nekaterim podjetjem po navodilih državnih organov.

32. Dejstvo, da družba Baltpool nima nikakršne diskrecijske pravice pri izbiri načina uporabe sredstev, ne vpliva na dejstvo, da vse odločitve v zvezi s tem sprejemajo javni organi.¹⁴ Kot je navedeno v točki 27 zgoraj, je treba pobrana sredstva uporabiti strogo v skladu s pravili, določenimi v zadevni nacionalni zakonodaji. To dejansko dokazuje, da so denarna sredstva za SJI pod državnim nadzorom.

33. Prav tako v tem okviru ni pomembno dejstvo, da mora družba Baltpool v primeru, da odjemalci ne plačajo dolgovanih zneskov, te izterjati pred civilnimi sodišči po rednem postopku. Menim, da je to neločljivo povezano z dejstvom, da so se litovski organi odločili za pobiranje denarnih sredstev za SJI pooblastiti upravljavce omrežij, za upravljanje teh denarnih sredstev pa subjekt, ustanovljen kot pravna oseba zasebnega prava. Ta vidik, ki ga je Sodišče upoštevalo pri ugotavljanju narave združenj zasebnega prava, kot so medpanožne organizacije, v zadevi Doux Élevage¹⁵, v obravnavani zadevi ni pomemben. Družba Baltpool je namreč kljub temu, da je bila ustanovljena v obliki družbe zasebnega prava, nedvomno pod nadzorom države in mora v zvezi z uporabo denarnih sredstev za SJI delovati, kot je določeno v upoštevnih nacionalnih zakonih.¹⁶

34. V bistvu menim, da je litovska shema SJI močno podobna francoskemu mehanizmu za električno energijo, ki ga je Sodišče preučilo v zadevi Association Vent de Colère! in drugi.¹⁷ V navedeni zadevi je Sodišče odločilo, da je treba mehanizem nadomestila dodatnih stroškov, naloženih podjetjem zaradi obveznosti odkupa električne energije, pridobljene iz energije vetra, po višji ceni od tržne, ki ga financira končni odjemalec, šteti za državni ukrep ali ukrep iz državnih sredstev v smislu člena 107(1) PDEU. Po mojem mnenju je bil glavni razlog za takšno odločitev to, da so bili zneski, pobrani od odjemalcev – v višini, ki jo je določil minister za energijo – zaupani javnemu organu Caisse des dépôts et consignations, ki je deloval kot posrednik pri upravljanju sredstev.¹⁸ Ne litovska vlada ne družba Baltpool na obravnavi namreč nista mogli dati smiselnega odgovora na vprašanje, ali je med položajem, ki ga je Sodišče preučilo v zadevi Association Vent de Colère! in drugi, in položajem iz postopka v glavni stvari kakšna pomembna razlika v dejanskem stanju.

12 Glej sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Watheleta v zadevi Doux Élevage in Coopérative agricole UKL-ARREE (C-677/11, EU:C:2013:58, točka 66).

13 Glej sodbi z dne 15. julija 2004, Pearle in drugi (C-345/02, EU:C:2004:448, točka 37), in z dne 30. maja 2013, Doux Élevage in Coopérative agricole UKL-ARREE (C-677/11, EU:C:2013:348, točka 31).

14 Glej v tem smislu sodbo z dne 17. julija 2008, Essent Netwerk Noord in drugi (C-206/06, EU:C:2008:413, točki 69 in 70). Glej tudi sklepne predloge generalnega pravobranilca P. Mengozzija v zadevi Essent Netwerk Noord in drugi (C-206/06, EU:C:2008:33, točka 109).

15 Sodba z dne 30. maja 2013, Doux Élevage in Coopérative agricole UKL-ARREE (C-677/11, EU:C:2013:348, točka 32).

16 Glej sklepne predloge generalnega pravobranilca N. Jääskinen v zadevi Vent De Colère in drugi (C-262/12, EU:C:2013:469, točka 44).

17 Sodba z dne 19. decembra 2013, Association Vent De Colère! in drugi (C-262/12, EU:C:2013:851).

18 Prav tam, točke 22, 23 in od 28 do 33.

35. Sodba Sodišča Essent Network Noord in drugi¹⁹ dodatno potrjuje ugotovitev, da so denarna sredstva za SJI državna sredstva na podlagi pravil prava Unije o državni pomoči. V navedeni zadevi – predlog za sprejetje predhodne odločbe nizozemskega sodišča – je Sodišče menilo, da nacionalna pravila, ki odjemalcem nalagajo plačilo doplačila na ceno prenosa električne energije, ki ga pobirajo upravljavci omrežja in se prenese na zakonsko določeno družbo, ki je odgovorna za upravljanje in porazdelitev denarnih sredstev, zajemajo državna sredstva v smislu člena 107(1) PDEU.

36. Drži, da se, gledano zgolj z ekonomskega vidika, ukrepi, ki jih je Sodišče preučilo v zadevah, kot sta PreussenElektra in ENEA²⁰, ter ukrepi, preučeni v zadevah, kot sta Essent Network Noord in drugi ter Association Vent de Colère! in drugi²¹, lahko zdijo zelo podobni. Vendar pa je treba navedene ukrepe, kot je razložil generalni pravobranilec P. Mengozzi v sklepnih predlogih v zadevi Essent Network Noord in drugi, s pravnega vidika opredeliti povsem različno.²² Čeprav člen 107(1) PDEU zadeva samo učinke državnega ukrepa, je splošno znano, da ima lahko način, kako je ukrep strukturiran in kako deluje, posledice za pravni okvir, ki se zanj uporablja. Državni ukrep lahko, na primer, ne velja za pomoč na podlagi člena 107(1) PDEU, vendar je, glede na okoliščine, treba njegovo skladnost s Pogodbama morda preučiti tudi glede na druge določbe prava EU, kot so pravila notranjega trga.²³

37. Glede na navedeno menim, da bi bilo treba na prvo vprašanje za predhodno odločanje odgovoriti, da je treba člen 107(1) PDEU v okoliščinah, kot so te v postopku v glavni stvari, razlagati tako, da je treba denarna sredstva za SJI, kot so ta v postopku v glavni stvari, šteti za državna sredstva.

D. Drugo vprašanje

38. Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem sprašuje, katere subjekte bi bilo treba šteti za prejemnike pomoči, dodeljene iz denarnih sredstev za SJI, kadar je z ustreznimi ukrepi na podlagi sheme SJI upravljavcem elektroenergetskega omrežja naložena obveznost, da električno energijo od ponudnikov SJI kupijo po določeni ceni in zagotavljajo izravnavo za električno energijo, ki jo ti ponudniki proizvedejo. Predložitveno sodišče se zlasti sprašuje, ali ekonomsko prednost, ki izhaja iz denarnih sredstev za SJI, prejmejo upravljavci omrežja ali proizvajalci električne energije.

39. Menim, da so (posredni) prejemniki tovrstnega ukrepa proizvajalci električne energije, in ne upravljavci omrežja.

40. V okviru ukrepa, ki je predmet drugega vprašanja za predhodno odločanje, so namreč denarna sredstva za SJI, če prav razumem, namenjena zgolj nadomestitvi dodatnih stroškov, ki jih lahko imajo upravljavci omrežja zaradi obveznosti, da kupijo določene količine električne energije po določenih cenah, ki so lahko višje od običajnih tržnih cen. Iz nobenega elementa v spisu ni razvidna morebitna neto korist, ki bi jo lahko upravljavci omrežja pridobili od denarnih sredstev za SJI. Poleg tega se na podlagi pojasnil, ki sta jih na obravnavi dali litovska vlada in družba Baltpool, zdi, da upravljavci omrežja morda ne prenesejo (vseh ali dela) dodatnih stroškov na svoje odjemalce, kar bi privedlo do tveganja, da bi upravljavci prejeli prekomerno nadomestilo.²⁴

¹⁹ Sodba z dne 17. julija 2008, Essent Network Noord in drugi (C-206/06, EU:C:2008:413).

²⁰ Sodbi z dne 13. marca 2001, PreussenElektra (C-379/98, EU:C:2001:160), in z dne 13. septembra 2017, ENEA (C-329/15, EU:C:2017:671).

²¹ Sodbi z dne 17. julija 2008, Essent Network Noord in drugi (C-206/06, EU:C:2008:413), in z dne 19. decembra 2013, Association Vent De Colère! in drugi (C-262/12, EU:C:2013:851).

²² Glej sklepnne predloge P. Mengozzija v zadevi Essent Network Noord in drugi (C-206/06, EU:C:2008:33, točki 108 in 109).

²³ Glej v tem smislu sklepnne predloge generalnega pravobranilca M. Watheleta v zadevi Doux Élevage in Coopérative agricole UKL-ARREE (C-677/11, EU:C:2013:58, točke od 97 do 105).

²⁴ Glej v tem smislu sodbo z dne 13. septembra 2017, ENEA (C-329/15, EU:C:2017:671, točka 28 in naslednje).

41. Nasprotno pa denarna sredstva za SJI z izravnavanjem dodatnih stroškov, ki upravljavcem omrežja nastanejo zaradi zgoraj navedene obveznosti nakupa, nekaterim proizvajalcem energije omogočajo prodajo določenih količin električne energije po cenah, ki so višje od običajnih tržnih cen, vsekakor pa prodajo večjih količin. Navedeni proizvajalci energije tako lahko ustvarijo večje prihodke, kot bi jih pri običajnih tržnih pogojih. Proizvajalci energije so tako *posredni* prejemniki denarnih sredstev za SJI, čeprav so ta lahko dejansko izplačana drugim upravljavcem omrežja.²⁵

42. Iz teh razlogov Sodišču predlagam, naj na drugo vprašanje za predhodno odločanje odgovori, da je v položaju, kot je ta iz postopka v glavni stvari – kadar je upravljavcem elektroenergetskega omrežja z državnim ukrepom naložena obveznost, da električno energijo od proizvajalcev električne energije kupijo po določeni ceni in izravnajo električno energijo, ki jo ti proizvedejo, dodatni stroški, ki jih imajo ti upravljavci, pa se nadomestijo s prispevki, ki jih plačajo končni odjemalci – treba za prejemnike pomoči za namene člena 107(1) PDEU šteti proizvajalce električne energije.

E. Tretje in peto vprašanje

43. Predložitveno sodišče s tretjim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali podpora, ki je z denarnimi sredstvi za SJI podeljena nekaterim dejavnostim, ki se izvajajo v litovskem elektroenergetskem sektorju, izpolnjuje merila selektivnosti in vpliva na trgovino med državami članicami za namene člena 107(1) PDEU. S petim vprašanjem, ki se mi ga zdi koristno preučiti za tretjim vprašanjem, saj je na ti dve vprašanji mogoče odgovoriti skupaj, predložitveno sodišče sprašuje, ali je treba člen 107(1) PDEU razlagati tako, da se v okoliščinah, kot so te v obravnavani zadevi, za shemo SJI šteje, da izkrivlja ali bi lahko izkrivljala konkurenco.

44. Ukrepi, za katere se Sodišču predlaga, naj jih preuči s tega vidika, so: (i) podpora podjetju, ki izvaja projekt strateškega pomena, kot je projekt NordBalt; (ii) podpora podjetjem, ki so v določenem obdobju zadolžena za zagotavljanje zanesljivosti oskrbe z električno energijo; (iii) podpora za nadomestitev izgub, ki jih dejansko nosijo podjetja, kot so razvijalci fotovoltaičnih sončnih elektrarn, in (iv) podpora upravljavcem omrežja, namenjena nadomestitvi dejanskih izgub, ki so jih ti utrpeli zaradi izpolnjevanja obveznosti, da po fiksni ceni kupijo električno energijo od proizvajalcev električne energije, ki zagotavljajo SJI, in izravnajo električno energijo (v nadaljevanju: zadevni ukrepi).

45. Kot je razloženo v točkah 16 in 17 zgoraj, mora o teh vprašanjih dokončno odločiti predložitveno sodišče. Da se predložitvenemu sodišču zagotovijo vsi potrebni elementi za razlago veljavnih določb prava EU, bom obravnavo nadaljeval na naslednji način. Najprej bom predstavil najbolj upoštevno sodno prakso, nato pa bom na tej podlagi predložitvenemu sodišču poskušal dati podrobnejše smernice glede pogojev, v katerih lahko zadevni ukrepi izpolnjujejo merila selektivnosti, vpliva na trgovino in izkrivljanja konkurence.

46. Najprej bi rad poudaril, da je za presojo, ali je merilo *selektivnosti* izpolnjeno, treba ugotoviti, ali je v skladu s posamezno pravno ureditvijo (znano tudi kot referenčni okvir) državni ukrep tak, da daje prednost posameznim podjetjem ali proizvodnji posameznega blaga v primerjavi z drugimi podjetji, ki so glede na cilje, ki jim zadevni ukrep sledi, v dejansko in pravno primerljivem položaju.²⁶ Nasprotno, splošni ukrepi, ki se brez razlikovanja uporabljajo za vse gospodarske subjekte v državi članici in s katerimi je podeljena ugodnost, ki je na voljo vsakomur, ki izpolnjuje zadevne pogoje, niso selektivni in zato ne spadajo na področje uporabe člena 107(1) PDEU.²⁷

²⁵ Glej sklepne predloge generalnega pravobranilca H. Saugmandsgaarda Øja v zadevi ENEA (C-329/15, EU:C:2017:233, točke 75, 83 in 84).

²⁶ Glej med drugim sodbo z dne 8. novembra 2001, Adria-Wien Pipeline in Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke (C-143/99, EU:C:2001:598, točka 41). Glej tudi sodbi z dne 6. septembra 2006, Portugalska/Komisija (C-88/03, EU:C:2006:511, točka 54), in z dne 15. novembra 2011, Komisija in Španija/Government of Gibraltar in Združeno kraljestvo (C-106/09 P in C-107/09 P, EU:C:2011:732, točka 75).

²⁷ Glej v tem smislu sodbe z dne 18. julija 2013, P (C-6/12, EU:C:2013:525, točka 18); z dne 9. oktobra 2014, Ministerio de Defensa in Navantia (C-522/13, EU:C:2014:2262, točka 23), in z dne 21. decembra 2016, Komisija/World Duty Free Group in drugi (C-20/15 P in C-21/15 P, EU:C:2016:981, točki 56 in 59).

47. Glede *vpliva na trgovino* je treba opozoriti, da za opredelitev nacionalnega ukrepa kot državno pomoč ni treba dokazati dejanskega vpliva pomoči na trgovino med državami članicami, ampak le preučiti, ali ta pomoč lahko vpliva na to trgovino. Vendar pa vpliv na trgovino med državami članicami ne sme biti zgolj hipotetičen ali domnevan. Zato je treba ugotoviti, ali obravnavani ukrep s svojimi predvidljivimi učinki lahko vpliva na trgovino med državami članicami, in če je tako, kako. Zlasti kadar pomoč države članice okrepi položaj enega podjetja v razmerju do drugih konkurenčnih podjetij v trgovini znotraj Unije, se šteje, da pomoč vpliva na to trgovino. V zvezi s tem ni potrebno, da podjetja, ki so prejemniki pomoči, sama sodelujejo v trgovini znotraj Skupnosti. Kadar namreč država članica dodeli pomoč podjetjem, lahko s tem ohrani ali poveča njihovo notranjo dejavnost, s tem pa se zmanjšajo možnosti podjetij s sedežem v drugih državah članicah, da vstopijo na trg te države članice.²⁸

48. Nazadnje, glede pogoja izkrivljanja konkurence je treba poudariti, da iz ustaljene sodne prakse izhaja, da pomoči, ki naj bi podjetju omogočile razbremenitev stroškov, ki jih sicer običajno nosi v okviru izvajanja tekočih poslov ali splošnih dejavnosti, izkrivljajo pogoje konkurence.²⁹

49. Ob upoštevanju navedenega bom analiziral vprašanja, izpostavljena v tretjem vprašanju za predhodno odločanje.

1. Selektivnost

50. Prvič, podpora podjetjem, ki so v določenem obdobju zadolžena za zagotavljanje zanesljivosti oskrbe z električno energijo, podpora za nadomestitev izgub, ki jih dejansko nosijo podjetja, kot so razvijalci fotovoltaičnih sončnih elektrarn, in podpora upravljavcem omrežja, namenjena nadomestitvi dejanskih izgub, ki so jih ti utrpeli zaradi izpolnjevanja obveznosti, da po določeni ceni kupijo električno energijo od proizvajalcev električne energije, ki zagotavljajo SJI, in izravnavajo električno energijo, so na prvi pogled videti kot ukrepi, ki koristijo samo podjetjem, ki delujejo v določenem sektorju ali zagotavljajo določeno vrsto storitev.

51. Zdi se mi, da so navedeni ukrepi namenjeni razbremenitvi podjetij, ki so prejemniki pomoči, nekaterih stroškov, ki bi jih sicer morala nositi sama. Samo predložitveno sodišče v svojem predlogu za sprejetje predhodne odločbe kot „nesporno“ opisuje dejstvo, da več ukrepov v okviru sheme SJI podjetjem, ki so prejemniki pomoči, zagotavlja nekolikšne dobičke brez tveganja.

52. Drži, da je Sodišče v zadevi Asteris ugotovilo, da odškodnina, ki so jo nacionalni organi morda dolžni plačati podjetjem za povrnitev škode, ki so jim jo povzročili, ni pomoč v smislu (sedanjega) člena 107(1) PDEU.³⁰ Vendar je Sodišče v navedeni zadevi obravnavalo zneske, ki so bili plačani ali jih je bilo treba plačati v okviru nepogodbene odgovornosti države članice. Razlog je jasen: znesek, ki je namenjen zgolj plačilu odškodnine osebi, ki je utrpela škodo zaradi civilnega ali upravnega delikta, storjenega s strani državnega organa, strogo gledano tej osebi ne prinaša nobene ekonomske prednosti v smislu člena 107(1) PDEU.

53. Vendar pa navedena sodna praksa v obravnavani zadevi ni upoštevana. Kolikor razumem, izgube, ki se nadomestijo z zadevnimi državnimi ukrepi, niso posledica nezakonitega ravnanja javnih organov. Navedene izgube so zgolj stroški, ki jih imajo zadevna podjetja v zvezi s svojimi gospodarskimi dejavnostmi.

²⁸ Glej v tem smislu sodbi z dne 18. maja 2017, Fondul Proprietatea (C-150/16, EU:C:2017:388, točke od 29 do 32 in navedena sodna praksa), in z dne 14. januarja 2015, Eventech (C-518/13, EU:C:2015:9, točke od 66 do 68 in navedena sodna praksa).

²⁹ Glej sodbo z dne 25. julija 2018, Komisija/Španija in drugi (C-128/16 P, EU:C:2018:591, točka 84 in navedena sodna praksa).

³⁰ Sodba z dne 27. septembra 1988, Asteris in drugi (od 106/87 do 120/87, EU:C:1988:457, točka 24).

54. V zvezi s tem naj dodam, da ni pomembno, ali je odločitve glede naložb ali nabav prejemnikov pomoči izzvala ali spodbudila obljuba javne pomoči s strani organov. Dejstvo, da bi nekateri gospodarski subjekti sprejeli drugačne poslovne odločitve, če zadevnih ukrepov ne bi bilo, ne spremeni narave pomoči teh ukrepov. Večina shem pomoči ima točno ta namen: spodbujati konkretno gospodarsko dejavnost, za katero organi menijo, da je v javnem interesu. Vendar so razlogi in cilji javne intervencije brezpredmetni, kar zadeva člen 107(1) PDEU: ta določba ukrepe opredeljuje kot pomoč izključno glede na njihov učinek na enotni trg.³¹

55. Nazadnje, kar zadeva presojo selektivnosti oblik podpore podjetjem, ki izvajajo projekt strateškega pomena, kot je projekt NordBalt, je analiza bolj zapletena.

56. Najprej je treba opozoriti, da se finančna podpora gradnji infrastrukture za splošno rabo (in ne za namensko rabo), ki potemtakem ne prinaša koristi nobenemu posebnemu uporabniku, običajno ne šteje za selektivno v smislu člena 107(1) PDEU.³² Menim, da je najverjetneje tako v primeru infrastrukture, ki povezuje litovska in švedska elektroenergetska omrežja.

57. To pa ne pomeni, da finančna podpora podjetju, ki gradi navedeno infrastrukturo, ni pomoč v smislu člena 107(1) PDEU. Če bi litovski organi zgolj kupovali storitev (gradnja nekaterih infrastruktur) od enega konkretnega podjetja med mnogimi, ki so prisotna na trgu in sposobna zagotoviti navedeno storitev, bi bil obstoj pomoči seveda odvisen pretežno od cene in dogovorjenih pogojev javnega naročanja ob upoštevanju postopka za izbiro ponudnika. Dobro uveljavljeno načelo udeleženca v tržnem gospodarstvu bi služilo kot vodilo pri tej analizi.³³

58. Vendar iz elementov v spisu razumem, da je bil projekt NordBalt opredeljen kot projekt strateškega pomena in da so bila potrebna gradbena dela *zakonsko pridržana* konkretnemu podjetju (LITGRID AB). Za tovrsten projekt je – zaradi njegovega obsega, cene in pomena – ne nazadnje običajno odgovorna država. Nič neobičajnega ni, da javni organi za razvoj pomembne infrastrukture pooblastijo družbe, ustanovljene kot pravna oseba zasebnega prava, katerih delničarji so.³⁴ Menim, da je lahko glavna težava prej vprašanje javnega naročanja države. Kar pa zadeva druge dejanske vidike zadevnih ukrepov iz postopka v glavni stvari, Sodišče ne razpolaga z informacijami, potrebnimi za sprejetje končnih odločitev na podlagi člena 107(1) PDEU.

2. Vplivi na trgovino med državami članicami

59. V zadevi Fondul Proprietatea³⁵ je Sodišče moralo presoditi o morebitni naravi pomoči sprejetega ukrepa podpore podjetju, ki deluje v elektroenergetskem sektorju. Sodišče je v zvezi s tem poudarilo, da okoliščina, da se gospodarski sektor, kot je energetskega sektor, liberalizira na ravni Unije, lahko pripelje do ugotovitve, da državni ukrep, ki je domnevno pomoč, lahko prizadene trgovino med državami članicami v smislu člena 107(1) PDEU. Sodišče je navedlo, da je zaradi tovrstne liberalizacije električna energija predmet čezmejne trgovine. Sodišče je zato menilo, da ukrep, ki so ga romunski organi sprejeli v podporo podjetju, dejavnemu v elektroenergetskem sektorju, izpolnjuje pogoj „vpliva na trgovino“, kar mora preveriti nacionalno sodišče.

60. Ne vidim nobenega objektivnega razloga za to, da bi v obravnavani zadevi odstopili od ugotovitev Sodišča v sodbi Fondul Proprietatea.

³¹ Glej v zvezi s tem sodbo z dne 2. julija 1974, Italija/Komisija (173/73, EU:C:1974:71, točka 13).

³² Glej na primer Hancher, L., Ottervanger, T., Slot, P. J., EU State aids, 4. izd., Sweet & Maxwell, 2012, str. 91.

³³ Glej na primer sodbi z dne 2. septembra 2010, Komisija/Scott (C-290/07 P, EU:C:2010:480, točka 68 in navedena sodna praksa), in z dne 5. junija 2012, Komisija/EDF (C-124/10 P, EU:C:2012:318, točka 78 in navedena sodna praksa). Glej tudi sklepne predloge generalnega pravobranilca A. Tizzana v združenih zadevah P & O European Ferries (Vizcaya) in Diputación Foral de Vizcaya/Komisija (C-442/03 P in C-471/03 P, EU:C:2006:91, točke od 86 do 88).

³⁴ Glej Quigley, C., European State Aid Law and Policy, 3. izdaja, 2015, Hart, str. 75.

³⁵ Sodba z dne 18. maja 2017, Fondul Proprietatea (C-150/16, EU:C:2017:388, točke od 34 do 38).

61. Okoliščina, da podjetje, ki je prejemnik pomoči, morda ne deluje zunaj državnih meja, je brezpredmetna. Zadevni ukrepi lahko namreč s tem, da krepijo lokalne udeležence, ovirajo vstop tujih podjetij na litovski energetski trg. Vendar je to lahko drugače, kar zadeva podporo podjetju, ki je zadolženo za nalogo izvedbe projekta strateškega pomena, kakršen je projekt NordBalt, kot je razloženo v točki 58 zgoraj.

3. Izkrivljanje konkurence

62. Končno, kar zadeva pogoj v zvezi z izkrivljanjem konkurence, je morda dovolj, da znova napotim na nedavno sodbo v zadevi Fondul Proprietatea³⁶.

63. V navedeni zadevi je Sodišče v skladu z ustaljeno sodno prakso menilo, da zadevni ukrep podpore načeloma lahko izkrivlja konkurenco na trgu električne energije. Sodišče je poudarilo, da okoliščina, da je bil gospodarski sektor, kot je energetski sektor, liberaliziran na ravni Unije, lahko pripelje do ugotovitve, da ima zadevna pomoč dejanski ali potencialni vpliv na konkurenco in prizadene trgovino med državami članicami.

64. Menim, da navedeni preudarki veljajo tudi v okviru tega postopka. Trditev litovske vlade, da je bil litovski trg električne energije leta 2014 še relativno izoliran, me namreč ne prepriča. Predložitveno sodišče v predlogu za sprejetje predhodne odločbe samo poudarja, da je bilo litovsko elektroenergetsko omrežje v zadevnem obdobju povezano z omrežjem drugih držav članic (kot je Estonija), na trgu pa je obstajala živahna konkurenca. Ukrepi javne podpore, ki dajejo prednost obstoječim udeležencem, imajo vsekakor lahko trajne izkrivljajoče učinke na trgu, ki se postopoma odpira tuji konkurenci.

65. Podjetja, ki delujejo na področju proizvodnje električne energije ali razvoja projektov v zvezi s fotovoltaičnimi sončnimi elektrarnami in imajo sedež v Litvi, prav gotovo konkurirajo podobnim podjetjem v drugih državah članicah. Vendar pa je položaj lahko drugačen, kar zadeva podjetja, zadolžena za projekte strateškega pomena, kot je NordBalt, iz razlogov, ki so razloženi v točkah 58 in 61 zgoraj.

66. Če povzamem, Sodišču predlagam, naj na tretje in peto vprašanje za predhodno odločanje odgovori tako.

67. Prvič, ukrepi, ki koristijo samo podjetjem, ki so dejavna v določenem sektorju ali zagotavljajo določeno vrsto storitev, ker so z njimi ta podjetja razbremenjena nekaterih stroškov, ki bi jih sicer morala nositi, so selektivni za namene člena 107(1) PDEU. Drugič, ukrepi podpore podjetjem v gospodarskem sektorju, kot je energetski sektor, ki je bil liberaliziran na ravni Unije, načeloma lahko prizadenejo trgovino med državami članicami in izkrivljajo konkurenco v smislu člena 107(1) PDEU. Tretjič, o tem, ali so navedeni pogoji izpolnjeni, kar zadeva obravnavane ukrepe, mora dokončno odločiti predložitveno sodišče.

F. Četrto vprašanje

68. Nazadnje, s četrтим vprašanjem predložitveno sodišče sprašuje, ali je treba člen 107(1) PDEU v povezavi s členom 106(2) PDEU razlagati tako, da se v okoliščinah, kot so te v obravnavani zadevi, za shemo SJI šteje, da izpolnjuje merila iz odstavkov od 88 do 93 sodbe Altmark.

³⁶ Sodba z dne 18. maja 2017, Fondul Proprietatea (C-150/16, EU:C:2017:388, točke od 33 do 35).

69. V tej sodbi je Sodišče pojasnilo, kdaj podjetja, ki opravljajo obveznosti javne službe, v resnici ne uživajo finančne prednosti od prejetih nadomestil za izpolnjevanje teh obveznosti in zato niso v ugodnejšem konkurenčnem položaju kot njihovi konkurenti. V ta namen je Sodišče opredelilo štiri kumulativne pogoje (v nadaljevanju: pogoji iz sodbe Altmark), ki – če so izpolnjeni – zagotavljajo, da nadomestilo za javne storitve ne pomeni državne pomoči v smislu člena 107(1) PDEU.³⁷

70. Vendar so pravni teoretiki pogosto ugotavljali, da je pogoje iz sodbe Altmark težko izpolniti, ker so preveč podrobni.³⁸ Zato je v zvezi s tem pomembno poudariti, da je tudi ukrep, ki ne izpolnjuje navedenih pogojev, vseeno mogoče upravičiti na podlagi člena 106(2) PDEU. Kot je Sodišče zelo jasno navedlo v sodbi Viasat, so pogoji iz sodbe Altmark brezpredmetni pri presoji *združljivosti* ukrepa pomoči, odobrenega ponudniku storitev splošnega gospodarskega pomena (v nadaljevanju: SSGP), z notranjim trgov.³⁹

71. Vprašanje predložitvenega sodišča načeloma zadeva vse štiri pogoje iz sodbe Altmark. Vendar pa se trditve, podane v predlogu za sprejetje predhodne odločbe, osredotočajo predvsem na prvega od teh pogojev. Kar zadeva ostale tri pogoje, je predložitveno sodišče zgolj – in precej na kratko – pojasnilo, zakaj meni, da so ti pogoji izpolnjeni za vsakega od zadevnih ukrepov. Vendar pa, kot je razloženo v točkah 16 in 17 zgoraj, bo o teh vprašanih moralo odločiti predložitveno sodišče, ne le zaradi delitve pristojnosti med Sodiščem in nacionalnimi sodišči, ki je določena v Pogodbah, ampak tudi zato, ker v spisu ni dovolj elementov, da bi Sodišče lahko bodisi potrdilo bodisi ovrglo presojo nacionalnega sodišča.

72. Glede na navedeno in da bi kar najbolj pomagal predložitvenemu sodišču, želim navesti naslednje ugotovitve.

1. Prvi pogoj iz sodbe Altmark

73. V skladu s prvim od pogojev iz sodbe Altmark je treba presoditi, ali podjetje, ki prejema nadomestilo, dejansko izpolnjuje obveznosti javne službe in ali so te obveznosti jasno opredeljene. Ta pogoj ima torej več vidikov, ki pa so med seboj neločljivo prepleteni in v bistvu ustrezajo naslednjim vprašanjem: (i) ali so javni organi zagotavljanje storitev zakonito označili za „storitve splošnega gospodarskega pomena“ v smislu členov 14 in 106(2) PDEU, (ii) ali je bila enemu (ali več) konkretnemu(-nim) podjetju(-jem) zaupana naloga izvajanja obveznosti javne službe v okviru zagotavljanja navedenih storitev in (iii) ali so obveznosti javne službe jasno opredeljene?

³⁷ Glej točke od 89 do 93 navedene sodbe. Ti pogoji so: prvič, podjetje, ki prejema nadomestilo, mora dejansko izpolnjevati obveznosti javne službe, te obveznosti pa morajo biti jasno opredeljene. Drugič, merila, na podlagi katerih se izračuna nadomestilo, morajo biti določena vnaprej ter objektivno in pregledno, da bi se preprečila ekonomska ugodnost, ki bi prejemniku dajala prednost v primerjavi s konkurenčnimi podjetji. Tretjič, nadomestilo ne sme presegati zneska, nujno potrebnega za kritje vseh ali le dela stroškov, ki nastanejo pri opravljanju obveznosti javne službe, ob upoštevanju zadevnih prihodkov in razumnega dobička za opravljanje teh obveznosti. Četrto, navedeno nadomestilo mora biti določeno na podlagi analize stroškov, ki bi jih povprečno podjetje, dobro upravljano in ustrezno opremljeno s potrebnimi sredstvi za zadostitev zahtevam javnih služb, imelo pri izvajanju teh obveznosti, ob upoštevanju s tem povezanih prihodkov in primerne dobička od izvajanja teh obveznosti.

³⁸ Glej, z nadaljnjimi sklicevanji, moje sklepne predloge v zadevi Viasat Broadcasting UK/Komisija (C-660/15 P, EU:C:2016:854, točka 29).

³⁹ Sodba z dne 8. marca 2017, Viasat Broadcasting UK/Komisija (C-660/15 P, EU:C:2017:178, točka 35).

74. V zvezi s tem moram najprej poudariti, da imajo države članice v skladu z ustaljeno sodno prakso široko diskrecijsko pravico pri opredeljevanju, kaj štejejo za SSGP, in da je o opredelitvi teh storitev s strani države članice posledično mogoče podvomiti le pri očitni napaki.⁴⁰ To potrjuje tudi člen 1 Protokola št. 26 o storitvah splošnega pomena, v skladu s katerim skupne vrednote Unije v zvezi s storitvami splošnega gospodarskega pomena vključujejo zlasti „bistveno vlogo in široko diskrecijsko pravico nacionalnih, regionalnih in lokalnih organov pri zagotavljanju, naročanju in organiziranju storitev splošnega gospodarskega pomena, in sicer čim bolj ustrezno potrebam uporabnikov“.⁴¹

75. Vendar široka diskrecijska pravica ne pomeni neomejene diskrecijske pravice. Da skupnih pravil ne bi bilo mogoče preprosto zaobiti ali jim odvzeti velikega dela njihovega učinka, postavljata Pogodbi nekatere omejitve manevrskega prostora držav članic. Kar zadeva pravila Unije o konkurenci, člen 106(2) PDEU določa, da se podjetja, ki opravljajo SSGP, ravna po teh pravilih, „kolikor uporaba takšnih pravil pravno ali dejansko ne ovira izvajanja posebnih nalog, ki so jim dodeljene“, in pod pogojem, da „razvoj trgovine [ni] prizadet v takšnem obsegu, ki bi bil v nasprotju z interesi Unije“.

76. Ob upoštevanju navedenih določb in splošnih pravnih načel, kot sta načelo lojalnega sodelovanja in načelo sorazmernosti, se pridružujem mnenju, da diskrecijske pravice držav članic v zvezi z opredelitvijo SSGP ni mogoče „izvajati samovoljno samo za to, da bi se določen [gospodarski] sektor [...] izognil uporabi pravil o konkurenci“.⁴² Jasno mi je, da ne glede na cilj, ki ga želijo doseči nacionalni organi, za SSGP ni mogoče določiti ravno katere koli storitve: SSGP morajo „imeti posebne značilnosti“ v primerjavi z drugimi storitvami, ki se običajno ponujajo na trgu.⁴³

77. Navedene značilnosti so, prvič, povezane z naravo zagotovljene storitve. Organi morajo predvsem upravičeno domnevati, da se zadevna storitev brez javnega posredovanja verjetno sploh ne bi opravljala oziroma se ne bi opravljala na ravni, ki velja za najprimernejšo.⁴⁴ Zato mora biti namen javnega posredovanja zadovoljiti dejansko potrebo družbe po neki konkretni storitvi, ki je podjetja, ki delujejo v običajnih tržnih pogojih, ne opravljajo zadovoljivo (niti je ne bi v bližnji prihodnosti).⁴⁵ Naj v zvezi s tem poudarim, da Direktiva 2009/72/ES o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo⁴⁶ določa, zlasti v členu 3(2), da lahko države članice v splošnem gospodarskem interesu naložijo podjetjem, ki delujejo v elektroenergetskem sektorju, obveznosti javnih storitev, ki se lahko nanašajo na različne dejavnosti, navedene v tem členu.

78. Navedene posebne značilnosti SSGP se, drugič, nanašajo na način zagotavljanja storitve. Zagotavljanje storitve mora biti predvsem, do neke mere, univerzalno in obvezno.⁴⁷ Univerzalno pomeni, da se mora storitev vsaj potencialno zagotavljati vsem osebam, ki tako zahtevajo. Obvezno pa pomeni, da mora obstajati obveznost zagotavljanja storitve, saj zgolj dovoljenje za opravljanje dane storitve v ta namen ni dovolj. Če se storitev zagotavlja nepretrgano, pod enotnimi in preglednimi pogoji ter po dostopnih cenah, je tudi to lahko upoštevno pri ugotavljanju, ali se ta storitev dejansko zagotavlja v splošnem interesu.⁴⁸

40 Glej v tem smislu sodbo z dne 20. decembra 2017, Comunidad Autónoma del País Vasco in drugi/Komisija (od C-66/16 P do C-69/16 P, EU:C:2017:999, točki 69 in 70 ter navedena sodna praksa).

41 Moj poudarek.

42 Sklepni predlogi generalnega pravobranilca M. Watheleta v zadevi Comunidad Autónoma del País Vasco in drugi/Komisija (od C-66/16 P do C-69/16 P, C-70/16 P in C-81/16 P, EU:C:2017:654, točka 48).

43 Glej v tem smislu sodbe z dne 10. decembra 1991, Merci convenzionali Porto di Genova (C-179/90, EU:C:1991:464, točka 27); z dne 17. julija 1997, GT-Link (C-242/95, EU:C:1997:376, točka 53), in z dne 18. junija 1998, Corsica Ferries France (C-266/96, EU:C:1998:306, točka 45).

44 Glej v tem smislu sklepne predloge generalne pravobranilke E. Sharpston v zadevi Farrell (C-413/15, EU:C:2017:492, točka 90), in sodbo z dne 16. septembra 2013, Colt Télécommunications France/Komisija (T-79/10, EU:T:2013:463, točka 154).

45 Glej v tem smislu sodbi z dne 7. novembra 2018, Komisija/Madžarska (C-171/17, EU:C:2018:881, točki 56 in 57), in z dne 1. marca 2017, SNCM/Komisija (T-454/13, EU:T:2017:134, točke 133, 134, 172 in 173).

46 Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo in o razveljavitvi Direktive 2003/54/ES (UL 2009, L 211, str. 55).

47 Glej sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Szpunarja v zadevi Hiebler (C-293/14, EU:C:2015:472, točka 61), in sodbo z dne 12. februarja 2008, BUPA in drugi/Komisija (T-289/03, EU:T:2008:29, točka 172).

48 Glej sklepne predloge generalnega pravobranilca D. Ruiz-Jaraboja v zadevi Federutility in drugi (C-265/08, EU:C:2009:640, točki 54 in 55).

79. V zvezi s tem ugotavljam, da je storitev upravičeno določena za SSGP, če sta izpolnjena dva glavna pogoja: prvič, obstajati morajo objektivni razlogi, iz katerih nacionalni organi menijo, da je za zagotavljanje te storitve potrebno javno posredovanje, in drugič, storitev se mora zagotavljati univerzalno in obvezno. Izpolnjevanje navedenih pogojev lahko seveda nadzirajo, odvisno od okoliščin, nacionalna sodišča⁴⁹ ali sodišča Unije,⁵⁰ vendar – glede na široko diskrecijsko pravico nacionalnih organov – samo v primeru očitne napake pri presoji.⁵¹

80. Dalje je treba opozoriti, da zgolj dejstvo, da je neka storitev v nacionalnem pravu opredeljena kot storitev splošnega pomena, ne pomeni, da je vsak izvajalec, ki jo zagotavlja, pooblaščen za izpolnjevanje jasno opredeljenih obveznosti javne službe v smislu sodne prakse, ki izhaja iz sodbe Altmark.⁵² Nalogo izpolnjevanja obveznosti javne službe je treba dodeliti enemu ali več konkretnim podjetjem z aktom (ali več akti), ki ga (jih) izda javni organ. Navedeni akt je lahko različnih oblik: običajno je v obliki javnega akta (na primer zakona, podzakonskega akta ali upravnega akta),⁵³ čeprav se naloga izpolnjevanja obveznosti javne službe, v nekaterih okoliščinah, lahko jasno dodeli tudi s pogodbo.⁵⁴ Vendar pa mora biti dodelitev, ne glede na vrsto akta, jasna in nedvoumna: akt mora dovolj natančno določati naravo, trajanje in obseg zadevnih obveznosti javne službe.⁵⁵

81. Tudi ti vidiki so seveda lahko predmet sodnega nadzora, ki ga opravijo pristojna nacionalna sodišča ali sodišča Unije v primeru spora. Vendar če so ti vidiki tehnične ali dejanske narave, izvajanje sodnega nadzora ni omejeno na obrobni nadzor.⁵⁶

82. V zvezi z uporabo zgoraj navedenih načel v obravnavani zadevi naj navedem naslednji dve ugotovitvi.

83. Prvič, morda obstajajo gospodarske dejavnosti, za katere država meni, da bi jih bilo smiselno spodbujati (na primer proizvodnja zelene energije ali razvoj zelenih tehnologij) z zagotavljanjem neposredne finančne pomoči ali drugimi podpornimi ukrepi, ne vključujejo pa zagotavljanja storitev v smislu sodne prakse, ki izhaja iz sodbe Altmark. V tipičnem scenariju v skladu s sodbo Altmark je eno ali več podjetij (ponudniki SSGP) zakonsko zadolženo za izpolnjevanje nekaterih obveznosti javne službe v okviru zagotavljanja storitev potencialno številnim prejemnikom. Prejemniki morajo za prejete storitve običajno plačati pristojbino, ki pa je lahko nižja od običajne (ali hipotetične) tržne cene zaradi nadomestila, ki ga država dodeli ponudnikom SSGP. Načel iz sodbe Altmark ni mogoče enostavno prilagoditi scenariju, v katerem, strogo gledano, ni gospodarskih transakcij, ki vključujejo zagotavljanje storitev. Dvomim, na primer, da se lahko vse dejavnosti, ki so določene za SJI na podlagi sheme SJI (na primer sama gradnja javne infrastrukture ali razvoj projektov v zvezi s fotovoltaičnimi elektrarnami), štejejo za *zagotavljanje storitev* za namene sodne prakse, ki izhaja iz sodbe Altmark.

84. Drugič, morda obstajajo gospodarske dejavnosti, ki sicer vključujejo dejansko zagotavljanje storitev, vendar jih podjetja izvajajo prostovoljno, brez posebnega pooblastila države. Kot je poudaril generalni pravobranilec M. Szpunar v zadevi Renerga, v kateri je bila obravnavana združljivost nekaterih vidikov zadevne nacionalne zakonodaje v obravnavani zadevi s pravom Unije, sama okoliščina, da je dejavnost izrecno in zakonito določena kot „storitev splošnega gospodarskega pomena“, ne zadostuje za namene

49 Po potrebi ob pomoči Sodišča, ki mu je zadeva predložena na podlagi člena 267 PDEU.

50 V primeru tožbe za razglasitev ničnosti odločbe Komisije, v kateri je ta sprejela svoje stališče v zvezi s tem.

51 Sodba z dne 20. decembra 2017, Comunidad Autónoma del País Vasco in drugi/Komisija (C-66/16 P to C-69/16 P, EU:C:2017:999, točka 70 in navedena sodna praksa).

52 Prav tam, točka 100, v kateri je potrjena analiza Splošnega sodišča.

53 Glej v tem smislu sodbo z dne 23. oktobra 1997, Komisija/Francija (C-159/94, EU:C:1997:501, točka 66).

54 Glej Sporočilo Komisije o uporabi pravil Evropske unije o državni pomoči za nadomestilo, dodeljeno za opravljanje storitev splošnega gospodarskega pomena (UL 2012, C 8, str. 4), točka 52.

55 Sodba z dne 20. decembra 2017, Comunidad Autónoma del País Vasco in drugi/Komisija (od C-66/16 P do C-69/16 P, EU:C:2017:999, točka 73).

56 Glej v tem smislu sklepne predloge M. Watheleta v zadevi Comunidad Autónoma del País Vasco in drugi/Komisija (od C-66/16 P do C-69/16 P, C-70/16 P in C-81/16 P, EU:C:2017:654, točka 112).

sodne prakse, ki izhaja iz sodbe Altmark.⁵⁷ Obstajati mora tudi javni akt, s katerim je enemu ali več konkretnim podjetjem dodeljena naloga zagotavljanja zadevnih storitev, in sicer *z določeno mero univerzalnosti in prisile*.⁵⁸ V zvezi z zadevo iz postopka v glavni stvari ni jasno, ali so na podlagi sheme SJI vsa podjetja, ki so določena za ponudnike SJI, dejansko zavezana izpolnjevati obveznosti javnih storitev za namene prava Unije.⁵⁹

85. Če je tako, je na vprašanje, ali poslovni odnosi med državo in zadevnimi podjetji vključujejo kakšne prikritke oblike podpore, upoštevne v skladu s členom 107(1) PDEU, mogoče odgovoriti samo zunaj paradigme iz sodbe Altmark. Morda je koristno še enkrat poudariti, da ta sodba zadeva samo podjetja, *ki izpolnjujejo obveznosti javne službe*. Zato je treba javne ukrepe, ki so izvzeti s področja uporabe sodne prakse, ki izhaja iz sodbe Altmark, preučiti glede na načelo udeleženca v tržnem gospodarstvu, kot je navedeno v točki 57 zgoraj,

2. Drugi in tretji pogoj iz sodbe Altmark

86. Drugi pogoj iz sodbe Altmark se nanaša na merila, na podlagi katerih se izračuna nadomestilo: ta morajo biti določena vnaprej ter objektivno in pregledno, da bi se preprečila ekonomska ugodnost, ki bi prejemniku dajala prednost v primerjavi s konkurenčnimi podjetji.

87. V skladu s tretjim pogojem iz sodbe Altmark pa nadomestilo ne sme presegati zneska, nujno potrebnega za kritje vseh ali le dela stroškov, ki nastanejo pri opravljanju obveznosti javne službe, ob upoštevanju zadevnih prihodkov in razumnega dobička za opravljanje teh obveznosti.

88. Navedena pogoja, ki se medsebojno dopolnjujeta, imata enak namen: zagotoviti, da se podjetjem, ki opravljajo obveznosti javne službe, ne plača prekomerno nadomestilo.

89. Po mnenju predložitvenega sodišča sta za zadevne ukrepe oba pogoja izpolnjena. Po njegovem mnenju zadevna nacionalna zakonodaja vključuje posebna pravila o pogojih, pod katerimi se plača nadomestilo, znesku zagotovljenega nadomestila ali postopkih za izračun tega zneska, ter mehanizem za nadzor uporabe prenesenih sredstev. Kar zadeva zagotovljene zneske nadomestila, zakonodaja vključuje pravila, ki naj bi zagotavljala, da se upoštevajo samo potrebne naložbe, stroški zagotavljanja storitev in „zmeren dobiček“.

90. Vendar kot je pojasnjeno v točki 71 zgoraj, ni naloga Sodišča, da to presojo potrdi ali ovrže. Naloga predložitvenega sodišča je, da preveri obstoj dovolj jasne in celovite zakonodaje, ki zagotavlja, da se ponudnikom storitev ne plača prekomerno nadomestilo, ter da pravočasno in učinkovito odpravi morebitne napake v zvezi s tem.

3. Četrty pogoj iz sodbe Altmark

91. V skladu s četrтым pogojem iz sodbe Altmark je v primeru, da podjetje, ki mu je naloženo izpolnjevanje obveznosti javnih služb, ni izbrano s postopkom oddaje javnega naročila, potrebno, da se nadomestilo določi na podlagi analize stroškov, ki bi jih povprečno, dobro vođeno podjetje, ki je ustrezno opremljeno s potrebnimi sredstvi za zadostitev zahtevam javne službe, imelo pri izpolnjevanju teh obveznosti ob upoštevanju realiziranih prejemkov in razumnega dobička za izpolnjevanje teh obveznosti.

92. Med vsemi štirimi pogoji iz sodbe Altmark je tega najbrž najtežje preučiti.

⁵⁷ Glej sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Szpunarja v zadevi Renerga (C-238/17, EU:C:2018:571, točke od 28 do 34).

⁵⁸ V zvezi s pomenom obvezne narave SSGP glej na splošno de Hautecloque, A., Salerno, F. M., Suciu, S., „Services of General Economic Interest“, v: Hancher, L., de Hautecloque, A., Salerno, F. M. (ur.), *State Aid and the Energy Sector*, Hart, 2018, str. od 275 do 277.

⁵⁹ Glej v tem smislu sodbo z dne 14. novembra 2018, Renerga (C-238/17, EU:C:2018:905, točke od 19 do 29).

93. Po mnenju predložitvenega sodišča se za zadevne ukrepe zdi, da je tudi ta pogoj izpolnjen. Prvič, navedeno sodišče ugotavlja, da so ponudniki SJI v zvezi s proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov energije izbrani po postopku za oddajo naročila na podlagi cene, ki je najnižja ponudbena cena, vendar ni višja od cene, ki jo določi NKNEC, ki določi tudi fiksno tarifo za vse druge proizvajalce električne energije iz obnovljivih virov energije. Kar zadeva podporo obratom za soproizvodnjo toplote in električne energije, nacionalno sodišče navaja, da je zagotovljena vsem elektrarnam, ki s proizvedeno toplotno energijo oskrbujejo sisteme daljinskega ogrevanja, če elektrarne izpolnjujejo ustrezne zahteve, vključno z učinkovitostjo, in so predložile vloge, ter meni, da obratov za soproizvodnjo toplote in električne energije, ki ne sodelujejo pri taki soproizvodnji, ali elektrarn, ki ne morejo zagotoviti učinkovite soproizvodnje, ni mogoče oceniti na enak način. Poudarja tudi, da se ukrep na podlagi obravnavane sheme SJI uporablja za tiste obrate za soproizvodnjo toplote in električne energije, katerih glavna naloga je zlasti oskrbovanje prebivalstva s toplotno energijo, ter da se podpora dodeli le za električno energijo, proizvedeno med ogrevalno sezono.

94. V zvezi z izvajanjem projekta NordBalt predložitveno sodišče poudarja, da se tak projekt financira na podlagi resničnih in dejanskih stroškov, ki nastanejo predvsem pri plačevanju blaga in storitev, kupljenih v postopku oddaje javnega naročila. Stroški, ki niso višji od dejansko nastalih stroškov in ustrezajo povprečnim tržnim cenam, se prav tako nadomestijo razvijalcem sončnih elektrarn in navedenim upravljalcem omrežja.

95. Tako kot pri drugem in tretjem pogoju iz sodbe Altmark se mi tudi v zvezi s tem zdi, da v spisu ni nobenega elementa, na podlagi katerega bi bilo mogoče dvomiti o predhodni presoji predložitvenega sodišča. Po drugi strani Sodišče tudi nima dovolj informacij, da bi to presojo potrdilo.

96. Tako je naloga predložitvenega sodišča, da zagotovi, da so ponudniki SJI izbrani v skladu z enim od dveh alternativnih scenarijev, ki omogočata skladnost s četrtnim pogojem iz sodbe Altmark. Ponudniki SJI so lahko izbrani bodisi v postopku oddaje javnega naročila – to je na podlagi dovolj odprte in poštene konkurence⁶⁰ – ki omogoča izbiro ponudnika, ki lahko zadevne storitve skupnosti zagotavlja po najnižjih stroških. Če pravega postopka za oddajo javnega naročila ni, so ponudniki SJI lahko izbrani tudi po zaključeni natančni in pregledni analizi stroškov, ki bi jih učinkovito in stroškovno učinkovito podjetje, dejavno v tem sektorju, imelo pri opravljanju svojih obveznosti.

97. Če povzamem, menim, da bi se moral odgovor na četrto vprašanje za predhodno odločanje glasiti, da mora predložitveno sodišče ugotoviti, ali ukrepi iz postopka v glavni stvari izpolnjujejo merila, določena v točkah od 88 do 93 sodbe Sodišča v zadevi Altmark. V ta namen mora predložitveno sodišče zlasti preveriti:

- obstoj javnega akta, s katerim je ponudnikom SJI dodeljena naloga zagotavljanja navedenih storitev z določeno mero univerzalnosti in prisile ter v katerem so dovolj natančno določeni vsaj narava, trajanje in obseg obveznosti javne službe;
- obstoj dovolj jasne in celovite zakonodaje, ki zagotavlja, da se ponudnikom storitev ne plača prekomerno nadomestilo ter da se pravočasno in učinkovito odpravijo morebitne napake v zvezi s tem;
- da so ponudniki SJI izbrani bodisi na podlagi dovolj odprte in poštene konkurence bodisi po zaključeni natančni in pregledni analizi stroškov, ki bi jih učinkovito in stroškovno učinkovito podjetje, dejavno v tem sektorju, imelo pri izpolnjevanju svojih obveznosti.

⁶⁰ Glej v tem smislu sodbo z dne 1. marca 2017, SNCM/Komisija (T-454/13, EU:T:2017:134, točka 241).

IV. Predlog

98. Na podlagi navedenega Sodišču predlagam, naj na vprašanja za predhodno odločanje, ki jih je postavilo Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (vrhovno upravno sodišče, Litva), odgovori, da je treba člen 107(1) PDEU razlagati tako:

- sredstva, kot so tista, ki se uporabljajo za financiranje litovske sheme za zagotavljanje storitev v javnem interesu v elektroenergetskem sektorju, je treba šteti za državna sredstva;
- kadar je upravljavcem elektroenergetskega omrežja z državnim ukrepom naložena obveznost, da električno energijo od proizvajalcev električne energije kupijo po določeni ceni in izravnavajo električno energijo, ki jo ti proizvedejo, dodatni stroški, ki jih imajo ti upravljavci, pa se nadomestijo s prispevki, ki jih plačajo končni odjemalci, je treba proizvajalce električne energije šteti za prejemnike pomoči za namene člena 107(1) PDEU;
- ukrepi, ki koristijo samo podjetjem, ki so dejavna v določenem sektorju ali zagotavljajo določeno vrsto storitev, ker so z njimi ta podjetja razbremenjena nekaterih stroškov, ki bi jih sicer morala nositi, so načeloma selektivni; ukrepi podpore podjetjem, ki so dejavna v energetskega sektorju, načeloma lahko prizadenejo trgovino med državami članicami in izkrivljajo konkurenco na notranjem trgu; predložitveno sodišče mora ugotoviti, ali ukrepi iz postopka v glavni stvari navedena merila izpolnjujejo;
- predložitveno sodišče mora ugotoviti, ali ukrepi iz postopka v glavni stvari izpolnjujejo merila, določena v točkah od 88 do 93 sodbe Sodišča z dne 24. julija 2003, Altmark Trans in Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415). V ta namen mora predložitveno sodišče zlasti preveriti:
 - obstoj javnega akta, s katerim je ponudnikom storitev v javnem interesu dodeljena naloga zagotavljanja navedenih storitev z določeno mero univerzalnosti in prisile ter v katerem so dovolj natančno določeni vsaj narava, trajanje in obseg obveznosti javne službe, ki jih je treba izpolnjevati;
 - obstoj dovolj jasne in celovite zakonodaje, ki omogoča preprečevanje plačevanja prekomernega nadomestila ponudnikom storitev ter pravočasno in učinkovito odpravo morebitnih napak v zvezi s tem;
 - da so ponudniki storitev v javnem interesu izbrani bodisi na podlagi dovolj odprte in poštene konkurence bodisi po zaključeni natančni in pregledni analizi stroškov, ki bi jih učinkovito in stroškovno učinkovito podjetje, dejavno v tem sektorju, imelo pri izpolnjevanju obveznosti javne službe.